

ریسک نقدینگی و جایگاه آن در مدیریت ریسک

حمید فرخی - مدیریت امور بین الملل

ریسک نقدینگی یکی از رایج ترین و در عین حال خطرناک ترین ریسک هایی است که یک بانک بواسطه ماهیت و فلسفه وجودیش با آن مواجه است. در ساده ترین شکل ممکن ریسک نقدینگی به معنی عدم کفایت منابع بانک برای پوشش جریان های نقد خروجی است. هیچگاه تقاضا برای وجوه نقد از یک بانک برابر با عرضه وجوه به آن نیست لذا بانک ها دائماً با مازاد یا کسری نقدینگی مواجه هستند و اینجاست که اهمیت ریسک نقدینگی مشخص می شود. مدیریت یا عدم مدیریت این ریسک به عنوان یکی از کلیدی ترین اصول بانکداری، فاصله بین موفقیت و عدم موفقیت در این صنعت را تشکیل می دهد.

مازاد نقدینگی = رسوب پول، کاهش سودآوری موسسه و صرف هزینه برای نگهداری پول.
کسری نقدینگی = افزایش هزینه ها به خاطر ناگزیری در تامین سریع منابع مورد نیاز به عنوان تنها گزینه ممکن و حتی در صورت عدم تامین به موقع منابع مورد نیاز رو در رو شدن با ورشکستگی.
هر یک از وضعیت های فوق آثار و تفاسیر متفاوتی دارند. به عنوان مثال:

مزیت مازاد نقدینگی

این وضعیت علامتی است مثبت حاکی از این که موسسه در ایفای تعهدات و بهره برداری از فرصت های کسب و کار پیرامون خود توانمند است.

مضرت مازاد نقدینگی

این وضعیت که در بانکداری بین الملل به آن وضعیت ارزی مثبت می گویند، در شرایط حاد خیلی بالا علامتی است منفی، حاکی از ناتوانی موسسه در مدیریت منابع موجود خود و لذا کاهش سودآوری و صرف هزینه برای نگهداری پول.

مضرت کسری نقدینگی

در وضعیت کسری نقدینگی که در بانکداری بین الملل به آن وضعیت ارزی منفی می گویند، نه تنها مزیتی ایجاد نمی شود، بلکه شوک های شدید ناشی از وجود آمدن بحران های نقدینگی اثرات شدید افزایشی روی هزینه های موسسه در تامین وجوه مورد نیاز بمنظور ایفای تعهدات جاری و کوتاه مدت موسسه را موجب خواهد شد.

مدیریت ریسک نقدینگی

مدیریت ریسک نقدینگی به ایجاد موازنه بین مازاد و کسری نقدینگی منجر می شود. بنابراین، مدیریت نوسانات شدید بین مازاد و کسری منابع را مدیریت ریسک نقدینگی می گویند. به عبارت دیگر، یافتن نقطه تعادل مناسب بین نوسانات فوق را مدیریت ریسک نقدینگی می گویند. یا در تعریفی دیگر، توانمندی یک بانک در ایفای تعهدات از یک طرف و بهره برداری از فرصت های کسب و کار از طرف دیگر را مدیریت ریسک نقدینگی می گویند.

سیستم جامع مدیریت ریسک

در فرآیند پیاده سازی سیستم جامع مدیریت ریسک موسسات مالی، جایگاه و اولویت مدیریت ریسک نقدینگی در میان سایر ریسک ها کجاست؟

با عنایت به اینکه زمان قابل توجهی از ورود نهادهای مالی بین المللی به مبحث مدیریت ریسک می گذرد، با مطالعه در سیر تاریخی ریسک ها مشاهده می شود که برخی ریسک ها به دوران بلوغ خود رسیده و در سطح بالایی از توسعه یافتگی قرار گرفته اند اما برخی دیگر در مراحل آغازین رشد قرار دارند. در این میان ریسک نقدینگی و ریسک نرخ سود در دوران بلوغ خود می باشند در حالیکه ریسک عملیاتی در مراحل اولیه رشد خود بسر می برد. به همین دلیل امروزه ریسک عملیاتی در کانون توجه بانک ها و موسسات مالی جهان است. همین توجه جهانی منجر به ارتقای این ریسک در منظر مدیران بانک ها در کشورهای در حال توسعه بدون اینکه پیش نیازهای آن مد نظر قرار گیرد و با غفلت از ریسک هایی که در صف اول قرار دارند، شده است.

پیش نیازهای پیاده سازی نظام جامع مدیریت ریسک در یک بانک:

- زیرساخت های داده ها و اطلاعات

- قابلیت های فنی و تخصصی نیروی انسانی

- ساختار و سازمان بانک

- زمان مورد نیاز برای پیاده سازی

- اولویت بندی نیاز بانک به سیستم

- انتظارات مدیران از سیستم و میزان تاثیرگذاری آن

عدم توجه به اولویت بندی انواع مختلف ریسک ها و نساختن پلکانی مطمئن بر اساس اولویت های بدست آمده، موفقیت کل فرآیند را به چالش خواهد کشید. در سال ۲۰۱۰ میلادی در مورد «میزان موفقیت و تاثیرگذاری مدیریت ریسک های بانکی بر عملکرد بانکها» پژوهشی میدانی از طریق مصاحبه با مدیران عامل و اعضای هیات مدیره ۱۲۰ بانک و موسسه مطرح بین المللی به عمل آمد. نتایج پژوهش صورت گرفته بیانگر میزان تاثیرگذاری هر کدام از ریسک ها بر عملکرد بانک و موسسه مالی را نشان می دهد. بر اساس یافته های پژوهش فوق در پلکان ریسک ها، ریسک های نقدینگی، اعتباری و بازار به ترتیب بیشترین تاثیرگذاری را بر عملکرد بانک ها داشته و در مسیر پیاده سازی نظام جامع مدیریت ریسک باعث افزایش کارایی فرآیند پیاده سازی شده اند.